

## پاسخ به سوالات شرعی مخاطبان KHAMENEI.IR درباره احکام عزاداری

مطابق با فتاوی حضرت آیت الله خامنه ای توسط حجت الاسلام والمسلمین فلاح زاده

پایگاه اطلاع رسانی KHAMENEI.IR طی فراخوانی اعلام کرد به پرسش های شرعی مخاطبان که مربوط به احکام عزاداری است، پاسخ می دهد. حجت الاسلام والمسلمین فلاح زاده، کارشناس مسائل فقهی به پرتکرارترین سوالات، مطابق با فتاوی حضرت آیت الله العظمی خامنه ای پاسخ داده اند که در ادامه متن و فیلم پاسخ ایشان به این سوالات ارائه می شود:

فهرست:

- چه ویژگی هایی در مجلس عزاداری اهل بیت علیهم السلام باید رعایت شود؟
- استفاده از نذری هایی که با مال شبهه دار تهیه شده، چه حکمی دارد؟
- نظر رهبر انقلاب درباره برهنه شدن در عزاداری چیست؟
- آیا لطمه زدن به بدن در عزاداری ها جایز است؟
- آیا هروله کردن در عزاداری اشکال دارد؟
- آیا ایجاد راهبندان و آلودگی صوتی در مراسم عزاداری اشکال دارد؟
- گفتن ذکر ائمه بصورت تند و پشت سر هم (شور) جایز است؟
- خرید و فروش در روزهای تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟
- نظر رهبر انقلاب درباره قمه زنی چیست؟
- حکم لعن و سب بزرگان سایر مذاهب چیست؟
- آیا نسبت دادن برخی الفاظ ناروا به خود در عزاداری اشکال دارد؟
- مقارن شدن ایام عزاداری با مناسبت هایی مثل شب یلدا و عید نوروز
- آیا می توان در هنگام توسل به ائمه دستان خود را (مانند دعا) بالا برد؟
- آیا حضور زنان در دسته های عزاداری اشکال دارد؟
- آیا می توان از اموال بیت المال برای مراسم عزاداری استفاده کرد؟
- آیا پوشیدن لباس مشکی در مراسم عزاداری هم کراهت دارد؟
- حکم خرج کردن ردّ مظالم برای برگزاری مراسم عزاداری چیست؟
- آیا می شود «اضافه خرج» مراسم فاطمیه را در محرم خرج کرد؟
- آیا می توان کیفیت ادای نذر را تغییر داد؟
- در مداحی چه نکاتی را باید رعایت کرد؟
- آیا دریافت وجه برای مداحی اشکال دارد؟
- در مجالسی که سخنان تفرقه آمیز گفته می شود، تکلیف ما چیست؟
- آیا مالیدن گل به سر و صورت در ایام عزاداری اشکال دارد؟
- اگر نامحرم صدای نوحه خوانی یا گریه زنان را بشنود، اشکال دارد؟
- توصیه کلی به عزاداران و نحوه ی عزاداری

## یک عزاداری مورد رضایت اهل بیت علیهم السلام چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

در جواب باید عرض کنیم عزاداری دو حیث دارد: یک حیث محتوایی است و مطالبی که گفته می‌شود، یک حیث قالب و شیوه عزاداری است. از نظر محتوا آنچه که گفته می‌شود نباید مطالب حرام و خلاف شرع باشد، یعنی دروغ نباشد، غلو نباشد، موجب وهن به مذهب نباشد، موجب تنقیص مقام ابا عبدالله علیه السلام و معصومین علیهم السلام نباشد و همچنین موجب پایین آمدن مقام خود مومنین و عزاداران هم نباشد؛ یعنی از نظر محتوا مطالب مستند باشد، خلاف عقاید مکتب اهل بیت علیهم السلام نباشد، خلاف مرام اهل بیت علیهم السلام نباشد. نسبت به شیوه عزاداری اولاً همراه با کار حرام نباشد مثل موسیقی حرام و امثال اینها، و موجب وهن مذهب هم نباشد، یعنی کاری نکنند که سوز به دست دشمنان بیافتد و با این شیوه عزاداری که داریم، آنها علیه مکتب اهل بیت علیهم السلام و پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام تبلیغ سو داشته باشند. اجمالاً این را می‌توانیم ویژگی‌های عزاداری مناسب مورد رضایت اهل بیت علیهم السلام برشماریم.

## با توجه به اطعام‌هایی که در ایام محرم داده می‌شود و انسان به حلال بودن آنها یقین ندارد، آیا خوردن آنها اشکال دارد؟ لطفاً هم از نظر فقهی و هم از نظر اخلاقی پاسخ فرمایید. اگر نذری کسی که خمس نمی‌دهد را بخوریم چطور؟

در مواردی که انسان غذایی را که یقین ندارد به حرام بودنش، مثلاً اطعام می‌کنند عزاداران را یا غذایی آماده کرده اند در این ایام و برای شما می‌آورند یا فردی نذری می‌دهد و شما یقین دارید که خمس نمی‌دهد، به نظر حضرت آقا خوردن آن غذا، چون یقین به حرام بودن یا مخلوط به حرام بودن آن ندارید، یعنی یقین ندارید این غذا حرام است، یقین ندارید که متعلق خمس است، یعنی خمس در این غذا، خوردنش اشکال ندارد. اما از نظر اخلاقی - چون پرسیدند - بعضی‌ها می‌گویند اگر باشد ممکن است اثر وضعی داشته باشد. خب اگر بتوانید احتیاط کنید خوب است؛ به این معنا که اگر تبعات سوئی ندارد نخورید، قبول نکنید، یا اینکه اگر مثلاً متعلق خمس است - نه به این معنا که حتماً متعلق خمس است یعنی شبهه دارید - خودتان خمسه را بپردازید یا اگر موردی هست که ممکن است از باب شبهه حرام شک داشته باشید، یعنی مثلاً مال مردم باشد، به عنوان رد مظالم بپردازید؛ گرچه واجب نیست. در حکم اولی که گفتیم شما یقین ندارید غذا از حرام است یا مخلوط به حرام است، خوردنش اشکالی ندارد. بنابراین در مجالس عزا که شرکت می‌کنید و طعام برای شما می‌آورند و امثال اینها، خوردنش اشکال ندارد، از نظر فقهی حرام نیست. اما اگر کسی بخواهد - خلاصه به قول معروف جز اولیای الهی باشد - پرهیز بیشتری داشته باشد احتیاط خوب است.

## پرسیدند نظر آقا در مورد برهنه شدن در عزاداری چیست؟ اگر فیلمبرداری نشود و زنان نیز نبینند چطور؟ آیا از نظر فقهی، ایشان حرام میدانند این کار را؟

در پاسخ به این سوال باید عرض کنیم حضرت آقا توصیه فرمودند به برخی از مداحان که در عزاداری‌ها برهنه نشوند. اما این به عنوان یک فتوای فقهی نیست که ما بگوییم حرام است. خب اگر نامحرمانی نیستند، اگر مسئله سوئی بر آن مترتب نیست، دشمنان سواستفاده نمی‌کنند خب ممکن است بگوییم حرام هم نباشد؛ مثلاً یک جمع محدودی هستند فیلمبرداری هم نمی‌کنند، فقط مردان هستند حالا پیراهن را از تن درآوردند و سینه می‌زنند؛ اما به طور کلی توصیه ایشان این هست - به عنوان یک توصیه - که در عزاداری‌های مردها برهنه نشوند. چرا؟ چون ممکن است هم در معرض دید نامحرمان باشند و هم دشمنان باز از این مسئله سواستفاده کنند برای تبلیغ علیه مکتب اهل بیت علیهم السلام.

## **پرسیدند اگر شخصی در روضه‌ها به صورتش دست بزند تا جایی که صورتش زخم شود، حتی کبود شود، آیا این عمل مشکلی دارد؟**

در پاسخ باید عرض کنیم در حد کبود شدن که حالا ممکن است با زنجیر زدن با سینه زدن بدن کبود شود، اگر ضرر معتناهی برای بدن نداشته باشد به نظر حضرت آقا اشکالی ندارد. اما کارهایی فراتر از اینها که ممکن است دشمنان سواستفاده کنند، مثل مجروح کردن خود یا بدن را زخم کردن و قمه زدن یا مثل عبور از روی آتش و امثال اینها که در بعضی جاها برخی از افراد انجام می‌دهند، چون به هر حال اینها اعمال مستندی نیست، در عزاداری‌ها نه وارد شده است، نه سیره بر این بوده است و امروزه هم دشمنان از اینگونه اعمال علیه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پیروان اهل بیت علیهم‌السلام سوءاستفاده می‌کنند، اگر در آن حد باشد بله اشکال دارد. اما اگر در همین حد که متعارف است سینه می‌زنند زنجیر می‌زنند بدنشان ممکن است سرخ شود کبود شود، در حد متعارفش که ضرر معتناهی برای بدن نداشته باشد، اشکالی ندارد.

## **آیا هروله کردن در عزاداری اشکال دارد؟**

اگر موجب وهن مذهب نباشد، یعنی دیگران سواستفاده نکنند علیه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، اشکالی ندارد. ولی به طور کلی توصیه این است که از اینگونه اعمال در عزاداری‌ها پرهیز کنند.

در پاسخ سوال هایی که معمولاً در مورد شیوه‌ی عزاداری و برخی از کارهایی که در عزاداری صورت می‌گیرد و اشکال شرعی هم ندارد مثل تعزیه‌خوانی و امثال اینها، وقتی سوال شده است، ضمن تایید آن عزاداری‌های متعارف و متعادلی که از دیرباز بین مومنین مرسوم بوده اضافه فرمودند: "بهتر آن است که مجلس ذکر مصیبت برپا کنند." پس معلوم است که اینگونه کارهای متعارف مثل هیئت‌های عزاداری مثل سینه‌زنی و زنجیرزنی به طور متعارف اینها اشکالی ندارد جز شعائر دینی ما الان محسوب می‌شود. اما یک کارهایی که موجب وهن مذهب است در شان مومن نیست این کارها را انجام دهد و دشمنان علیه مکتب تشیع از آن سوءاستفاده می‌کنند، آن کارها جایز نیست.

## **در برخی هیئت‌ها به علت استقبال پرشور جوانان و تراکم جمعیت و کمبود جا در حسینیه‌ها، خیابان‌های اطراف بسته شده یا تردد در آنها با مشکل مواجه می‌شود. آیا این کار اشکال دارد؟ یا اینکه صدای عزاداری خیلی بلند باشد، اگر موجب آزار و اذیت نشود چطور؟ و اگر اشکال دارد، آیا شرکت در این مجالس با علم به اینکه داخل حسینیه نمیتوان حضور پیدا کرد اشکال دارد؟**

اولاً بدانیم که عزاداری حضرت اباعبدالله حسین علیه‌السلام از افضل قربات است. تاثیر بسیار زیاد و آثار و برکات بسیار زیادی دارد و همچنان باید مراسم عزاداری اباعبدالله حسین علیه‌السلام زنده بماند و تاکید بر آن است. خود سیره مقام معظم رهبری هم بر این است که در برخی از ایام سال مجلس عزای برپا می‌کنند، ذکر مصیبت و نوحه‌خوانی انجام می‌شود در محضر ایشان. اما در برخی از ایام، بیرون آمدن هیئت‌های عزاداری و دسته‌ها اینها جز شعائر دینی است مثل تاسوعا و عاشورا. خب به طور طبیعی برخی از خیابان‌ها بسته می‌شود برخی از راه‌ها بسته می‌شود گرچه همان جاها هم اگر بشود مراعات کنند که بسته نشود بهتر است. اما مثل راهپیمایی روز قدس، راهپیمایی ۲۲ بهمن، تاسوعا، عاشورا و امثال اینها طبیعی است، اکثر مردم هم در این مراسم حضور دارند. اما در غیر این مواقع که شخصی در حسینیه‌ای یا در منزل خودش مجلس عزایی برپا کرده است ولو اینکه عزاداری سید و سالار شهیدان باشد، نباید خلاف مقررات نظام باشد یعنی بستن راه‌ها، به خاطر مجلس عزاداری شخصی - گرچه عرض کردم حساب تاسوعا عاشورا جداست و اصلاً خروج این هیئت‌ها و دسته‌ها جز شعائر دینی محسوب می‌شود و به طور طبیعی خیلی راه‌ها بسته می‌شود مردم هم مطلع هستند و قالب مردم هم در این مراسم شرکت دارند - اما در غیر این مواقع مومنین باید مراعات کنند، راه بر مردم بسته نشود و صدای بلندگوها آزاردهنده نباشد و مردم را اذیت نکند، همچنین صدای طبل و امثال اینها و کارهای دیگری که جانبی است - مثل ایستگاه‌های صلواتی که برپا می‌کنند - و خوب هم هست؛ ولی یک جایی باشد که هم

راه مردم بسته نشود، ایجاد مزاحمت نشود و نظافت خیابان ها حفظ بماند. اما پرسیدند آیا شرکت در چنین مجلسی اشکال دارد؟ نه، شرکت در آن مجلس ولو جا هم نباشد اشکالی ندارد، ولی شما مزاحمت ایجاد نکنید و راه را نبندید.

## **آیا گفتن ذکر حسین علیه السلام در سینه زنی و به اصطلاح شور تند و پشت سر هم، بی احترامی است و اشکال شرعی دارد؟ آیا این مصداق غنای روضه خوانی است؟**

ظاهراً مصداق غنا نباشد، اما باز یک توصیه ای رهبر انقلاب داشتند به برخی از مداحان که تکرار این الفاظ ثمره چندانی ندارد و عین عبارت این بود که فرمودند "این مداحی شما، نوحه خوانی شما باید حکم یک منبر آموزنده را داشته باشد". یعنی قصیده هایی را بخوانید، مطالبی را داشته باشید که مردم بر معرفت شان نسبت به ائمه اطهار علیهم السلام و تاریخی که گذشته است، وقایعی که در عاشورا اتفاق افتاده است اطلاع بیشتری پیدا کنند؛ باید یک منبر آموزنده باشد. و می فرمودند که تکرار این الفاظ ثمره ای ندارد. البته نمی توانیم به طور کلی بگوییم حرام است؛ نه حرام نیست و به عنوان یک فتوا نیست. به عنوان یک توصیه که به جای تکرار این الفاظ مطالبی گفته شود که برای مخاطبین ضمن اینکه عزاداری هست مفید هم باشد و بر معرفت آنها بیافزاید و چیز یاد بگیرند.

## **به تازگی یک مغازه ای باز کردم و از آنجایی که در ماه محرم تعداد مشتری ها در منطقه ما بیشتر می شود و با این شرایط من مقداری هم به بازار بدهکارم، می خواستم بدانم اگر تاسوعا و عاشورا مغازه را باز کنم و خرید و فروشی داشته باشم اشکال شرعی دارد؟**

مومنین در ایام عزای معصومین علیهم السلام از یکسری کارها پرهیز می کنند: مثلاً مجلس شادی ندارند اما اگر عقد خوانده شود اشکالی ندارد. معمولاً کارها را تعطیل می کنند که در این مراسمی که جز شعائر مذهبی شناخته می شود، شرکت کنند. اگر مغازه باز کردن شما در آن ایام توهینی باشد به عزاداران یا به عزاداری یا به اباعبدالله حسین علیه السلام، بله این اشکال دارد. اما اگر یک مغازه ای است که چند ساعتی باز می کنید که برخی از حوائج مومنین برآورده شود و بعد هم مغازه را می بندید و هیچ از آن برداشت نشود که بی احترامی و توهین به عزاداری و عزاداران یا خدای ناکرده به اباعبدالله حسین علیه السلام است، اشکالی ندارد. ولی به طور کلی عرض کردیم معمولاً مومنین در یکسری ایام خاص مثل عاشورا، دست از یکسری کارهای دیگر می کشند و همگی در مراسم عزای سید و سالار شهیدان حضرت اباعبدالله حسین علیه السلام شرکت میکنند.

## **راجع به قمه زنی نظر حضرت آقا را پرسیدند که به نظر ایشان چه حکمی دارد؟ آیا مقلدین سایر مراجع هم باید از این دستور تبعیت کنند؟ و نکته دوم اینکه آیا مخفیانه بودن یا مخفیانه نبودن آن با هم فرقی دارد؟**

خب نظر آقا را در مورد قمه زنی، شاید همه شنیده باشید که ایشان این کار را در وضعیت فعلی حرام می دانند. تعبیر ایشان این بود که نه سابقه ای دارد - این کار، حالا ممکن است یک سابقه ای داشته باشد اما در گذشته های دور یک چنین کارهایی مثل قمه زنی سابقه ای بین مومنین نداشته است - افزون بر اینکه امروزه از این عمل علیه مکتب اهل بیت علیهم السلام و علیه شیعیان سواستفاده می شود. شما اگر مراجعه کنید به برخی از سایت ها و کلمه شیعه را بزنید، همین تصویر قمه زنی دیده می شود. فلذا بله این کار به نظر حضرت آقا حرام است و باید از این کار پرهیز شود و فراتر از فتوا، ایشان تعبیرشان این بوده که این عزاداری نیست، بلکه تخریب عزاداری است. بنابراین همه مومنین و مقلدین سایر مراجع با کمال احترام به مراجع معظم تقلید، از این دستور باید تبعیت کنند و از اینگونه کارها در عزاداری که اینها عزاداری نیست، بلکه به ضرر مکتب اهل بیت علیهم السلام است پرهیز کنند. و فرقی هم بین قمه زنی مخفیانه یا علنی نگذاشتند؛ بنابراین حتی جداگانه هم سوال شده است در مورد اینکه مخفیانه برونند قمه بزنند، فرمودند نه این کار را هم نباید بکنند و منع کردند.

## لعن برخی از دشمنان اهل بیت علیهم السلام در مکان های عمومی یا خصوصی چه حکمی دارد؟

این هم از جمله سوال هایی است که بارها پاسخش را شاید همه شما از خود حضرت آقا شنیده باشید و همین اواخر بیشتر تاکید داشتند. به خاطر این فتنه هایی که در جهان اسلام پیش آمده است و برادر کشی و مسلمان کشی بین برخی از مسلمانان و ضرری که برای جهان اسلام دارد و سودش را استکبار جهانی و صهیونیسم بین الملل می برد. بارها شنیده اید که ایشان فرموده اند به مقدسات سایر مذاهب توهین نکنید و توهین به مقدسات سایر مذاهب را حرام دانسته اند. به علاوه هر عملی که موجب تفرقه بین مسلمانان شود، ایشان آن را منع کرده اند و حرام دانسته اند. بنابراین مومنین از کارهایی که به هر حال سودی ندارد، بلکه ضرر دارد و موجب اختلاف بین مسلمانان می شود و موجب برادر کشی بین مسلمانان می شود یا موجب وهن مذهب هست یا به نحوی توهین به مقدسات سایر مذاهب اسلامی است انشالله بپرهیزند که این عمل جایز نیست.

سوالی دومی که در اینجا مطرح شده این است که در این مجالس می شود شرکت کرد یا نه؟ یک وقت هست شما شرکت می کنید آن منبری را یا آن مداح را از این کار خودش باز می دارید - حالا با تذکر محترمانه که از این گفته های تفرقه انگیز بپرهیزد - این گاهی وقت ها لازم و واجب است. اما اگر شرکت شما این اثر را ندارد، بلکه مجلس چنین افرادی که تفرقه می اندازند تقویت می شود، بله گاهی وقت ها شرکت در چنین مجالسی جایز نیست و باید پرهیز شود.

## نظر حضرت آقا در مورد الفاظی که در عزاداری ها و نوحه ها استفاده میشود و در شان یک مسلمان و حتی انسان

### نیست و نسبت دادن یکسری الفاظ رکیک به خود چه حکمی دارد؟

کلا در عزاداری آن نزاکت و سنگینی و وزانت عزاداری باید حفظ شود. در پاسخ یکی از سوال ها ما اشاره کردیم که هم باید از مطالبی که حرام است - مثل کذب مثل غلو نسبت به ائمه اطهار علیهم السلام - پرهیز شود و هم باید از مطالبی که دون شان یک مسلمان است، پرهیز شود. اصلا اسلام پیروان خودش را وزین ، سنگین و باوقار می پسندد. شما نگاه کنید از جمله لباس های حرام، لباس شهرت است و لباس شهرت یعنی لباس سبک، لباسی که در شان یک مسلمان نیست، لباسی که از نظر رنگ، دوخت یا کیفیت پوشیدن یا حتی اندراس به گونه ای است که اگر طرف بیوشد در جامعه انگشت نما می شود، این در شان یک مسلمان نیست. لذا در تعبیری که خوانده می شود در نوحه ها ولو حالا در مقام اظهار ارادت به معصومین علیهم السلام یا به اباعبدالله علیه السلام باشد، اما در شان یک مومن نیست چنین الفاظی به کار برد، و در عزاداری از آن پرهیز شود.

## در مواقعی ایام عزاداری با مناسبت های دیگر همچون شب یلدا و عید نوروز همزمان می شود. پذیرایی از

### مهمان ها با شیرینی و آجیل چه حکمی دارد؟

همه می دانیم که مومنان و ارادتمندان به اهل بیت علیهم السلام عصمت و طهارت مخصوصا اباعبدالله حسین علیه السلام در ایام عزای آن حضرت، یکسری کارهای شاد و شادی آفرین را کنار می گذارند. حتی لباس شاد نمی پوشند و مجلس شادی برگزار نمی کنند - حالا ممکن است عقدی خوانده شود به عنوان سنت پیغمبر و ازدواجی صورت بگیرد - اما مجلس شادی برپا نمی کنند چرا؟ به خاطر مراعات احترام حضرت اباعبدالله علیه السلام و همچنین ایام عزای ایشان. و لذا شایسته نیست که در مناسبت هایی مانند مناسبت ملی که با ایام عزای اباعبدالله حسین علیه السلام یا پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم اعظم یا ائمه دیگر تلاقی دارد و همزمان شده است، به شادی بپردازد. من یک توضیح مختصری خدمت شما عرض کنم: اگر ما خودمان را واقعا عزادار اباعبدالله حسین علیه السلام می دانیم و عزادار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می دانیم یا در عزای سایر ائمه خودمان را عزادار می دانیم، آیا شخص عزادار که عزیزی را از دست داده، پدری را از دست داده، فرزندی را از دست داده، مجلس شادی برگزار می کند؟ گاهی وقت ها اقوام، بستگان، آشنایان به خاطر مرگ یک نفر از خاندان، مدت ها

دیگر مجلس شادی برپا نمی‌کنند. برای چی؟ برای اینکه خودشان را عزادار میدانند و لذا از نظر حکم فقهی نمی‌توانیم بگوییم حرام است، اما شایسته نیست. مگر اینکه در آن ایام اگر کسی مجلس شادی برپا کند یا در آن شب‌ها، به نحوی اهانت و توهین به صاحب آن ایام باشد، مثلا به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم اعظم یا سایر ائمه، به اباعبدالله علیه‌السلام؛ اگر توهین تلقی شود یا قصد خدای ناکرده توهین و جسارت داشته باشد این حرام است و باید پرهیز شود.

## **پرسیدند آیا انسان می‌تواند در هنگام سخن گفتن و توسل کردن به ائمه دستان خود را مانند دعا به سمت آسمان بگیرد؟**

همه می‌دانند که ما دعا را از خدا می‌خواهیم؛ یعنی درخواست حاجت از خداوند است و ائمه اطهار علیهم‌السلام را واسطه فیض الهی می‌دانیم و به آنها توسل می‌جوئیم به عنوان حجج و اولیای الهی که در پیشگاه خداوند قرب و منزلتی دارند آنها را واسطه قرار می‌دهیم. وابتغوا الیه الوسیله؛ این دستور قرآن است. بنابراین توسل به آنها به عنوان وسیله و شفیع و کسی است که در پیشگاه خداوند قرب و منزلتی دارد و اصل حاجت را از خداوند می‌خواهیم. بنابراین اگر دست به دعا برداشتند و خدا را قسم دادند - مثلا به امام حسین علیه‌السلام، به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم اعظم و سایر اولیای الهی - دعایی داشتند و حاجتی خواستند، این اشکالی ندارد. همه می‌دانند که ما اعتقادمان بر این است که شخص پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم و ائمه اطهار علیهم‌السلام، عباد الهی هستند، بندگان واقعی خدا هستند. ما در تشهد می‌خوانیم اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له، اول شهادت به وحدانیت خداوند، بعد از آن می‌خوانیم و اشهد ان محمد عبده و رسوله؛ یعنی حتی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم را به عنوان عبد و بنده خدا و فرستاده خدا می‌دانیم. همه مراجع معظم تقلید و حضرت آقا فتوای‌شان بر این است که اگر کسی به حرم مشرف شد و برای صاحب حرم، حتی امام، سجده کند آن سجده حرام است؛ سجده فقط برای خداست. سجده شکر به عنوان شکر الهی جهت زیارتی که نصیص شده این اشکالی ندارد، اما سجده برای امام نیست اگر ضریح بوسیده می‌شود اگر در و دیوار بوسیده می‌شود به خاطر شدت ارادت به صاحب آن خانه است، نه اینکه اینها علاقمند به آهن و فولاد و سنگ و آجر باشند، مثل بوسیدن پیراهن حضرت یوسف است که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم خدا حضرت یعقوب بوسید و بر چشم خود گذاشت.

## **منظور مقام معظم رهبری در خصوص عدم شرکت زنان در دسته‌جات عزاداری چیست؟ لطف نظر مبارک ایشان را تبیین فرمایید. چرا که در ایام شهادت ائمه بسیاری از هیئات مذهبی اقدام به راه‌اندازی دسته‌جات مذهبی می‌نمایند و زنان نیز پشت سر مردان حضور دارند. آیا این حضور زنان در پشت سر مردان در دسته‌جات اشکال دارد؟**

اولا اگر مصداق اختلاط محرم و نامحرم باشد که حرام است که و حدودی برای این مسئله مشخص شده است و همین جا توصیه می‌کنیم در هیئت‌ها و در مجالس عزاء، همه جا باید این رعایت شود و خانم‌ها حجاب‌شان را مراعات کنند و همه نگاه‌شان را ننگه دارند؛ نگاه به نامحرم. اما در خصوص اینکه خانم‌ها هم دنبال دسته عزاء راه بیافتند و دسته عزاداری راه بیاندازند گفتند این شایسته نیست که خانم‌ها دسته عزاداری داشته باشند؛ حتی دنبال دسته‌های عزاداری راه بیافتند. شیوه عزاداری از قدیم‌الایام مرسوم بوده و خانم‌ها هم در مجلس عزاء شرکت می‌کردند با مراعات حدود شرعی و حجاب و عفاف.

## **اکثر هیئت‌های محلی که به مدت ده روز برگزار می‌شود، جهت چراغانی جلوی تکیه یا هیئت از برق اصلی شهر انشعاب گرفته و استفاده می‌کنند. حکم شرعی چیست؟**

اگر با مجوز قانونی باشد اشکالی ندارد؛ اما اگر با مجوز قانونی نیز باشد باید وجه برق را بپردازند. اما اگر بدون مجوز باشد، اصل کار خلاف است و موجب ضمان هم هست یعنی هزینه برق مصرفی را باید بپردازند. عزادار سید و سالار شهیدان به هر حال قانون نظام اسلامی را رعایت می‌کند و نسبت به این حقوق عمومی و بیت‌المال هم مواظبت دارد.

## **آیا پوشیدن لباس مشکی در ایام عزای سید و سالار شهیدان اباعبدالله حسین علیه السلام کراهت ندارد؟ با توجه به حکم کلی که پوشیدن لباس سیاه کراهت دارد و در نماز نیز مکروه است. و اگر کسی نذر کرده باشد آیا نذر او صحیح است؟**

ما یک حکم کلی داریم در خصوص پوشیدن لباس تیره مشکی که کراهت دارد و نماز خواندن با آن هم ثواب نماز را کم می‌کند؛ این فتوای حضرت آقا هم هست. اما تبصره هم دارد نسبت به عبا، عمامه و کفش استثنا شده و اگر مشکی باشد کراهت ندارد. و همچنین یک حکم کلی نسبت به عزادار داریم که صاحب عزا خوب است به گونه‌ای باشد که معلوم باشد عزادار هست و این لباس مشکی پوشیدن عزادار هنگام سوگواری امام حسین علیه‌السلام و ائمه بزرگوار، امروزه نشانه این هست که طرف می‌خواهد نشان دهد من عزادار هستم. بنابراین حکم کراهت را ندارد. بنابراین اگر کسی نذر کرده باشد با شرایط نذر شرعی، طبق نذرش هم اگر بتواند باید عمل کند.

اما توجه داشته باشید به هر حال عزادار بودن شیوه‌های مختلفی دارد. حالا ممکن است با پوشیدن لباس مشکی باشد یا با پرهیز از افعال و کارهای شاد یا با گریه کردن و گریستن و شیوه‌های مختلف دیگر. به هر حال ما امیدوار هستیم بتوانیم این حالت عزاداری را در این ایام سوگواری مراعات کنیم.

## **پدرم مبلغی را به عنوان رد مظالم وصیت نموده. نظر مقام معظم رهبری در مورد اینکه این مبلغ صرف امور فرهنگی هیئت‌ها و عزاداری امام حسین علیه‌السلام و اطعام قرار گیرد چیست؟**

مظالم عباد که اصطلاحاً می‌گویند رد مظالم مصرفش فقرا هستند و بنابر احتیاط باید با اجازه باشد، یعنی با دفتر حضرت آقا تماس بگیرند بعد به مصرف فقرا برسانند. نگاه کنید بودجه‌ها در بیت‌المال مصارف مشخص است. مثلاً زکات مصارف خاص خودش را دارد خمس مصارف خاص خودش را دارد کفارات مصارف فقرا هستند و مظالم عباد همچنین. اینها مشخص شده باید نظام‌مند و هدفمند باشد و در جای خودش مصرف شود. مصرف مظالم عباد، فقرا هستند باید هم با اجازه باشد؛ بنابراین نه در عزاداری می‌شود خرج کرد نه در امور فرهنگی عزاداری مظالم عباد را می‌شود خرج کرد. در امور اطعام، اگر اجازه گرفته باشید اولاً که موافق احتیاط است، ثانیاً کسانی که اطعام می‌کنید فقیر باشند اشکالی ندارند. اما اگر عموم عزاداران فقیر نباشند، نمی‌توانید به عنوان مظالم عباد بپردازید؛ حالا طرف وصیت کرده باشد یا خودتان می‌خواهید بپردازید یا در اختیار شما قرار دادند مظالم عباد را به اینگونه مصارف نمی‌شود رساند و خرج کرد. بلکه باید به فقرا داده شود.

## **آیا می‌شود اضافه خرج ایام فاطمیه را در محرم خرج کرد؟**

اگر مردم آنچه را که به دست اندرکاران هیئت داده اند برای ایام فاطمیه، در محرم نمی‌توان خرج کرد. ولی اگر داده باشند برای عزاداری به طور مطلق، یعنی معلوم باشد برای عزاداری دادند چه ایام فاطمیه چه ایام محرم اشکالی ندارد. یا اینکه افرادی که دریافت کردند این مبالغ را اجازه گرفته اند یا وکالت تام گرفته اند برای مخارج عمومی عزاداری در ایام مختلف، آن هم اشکالی ندارد. اما اگر مشخص نباشد یعنی اجازه نگرفته باشند یا مردم داده اند برای عزاداری ایام فاطمیه، نمی‌شود در ایام محرم خرج کرد و عکس مطلب هم همین است.

## **با سلام ضمن تشکر از این اقدام خوب و به موقع. سوال من این است چهل روز روزه نذر کرده‌ام اما شرایط خانه‌ام طوری نیست که همه چهل روز را روزه‌خوانی داشته باشم. چکار کنم؟**

در احکام نذر آمده است که اگر نذر با شرایط شرعی باشد عمل به آن الزام آور است و واجب است و در صورتی که شخص دیگر توانایی عمل به نذر را نداشته باشد و نتواند عمل کند، وجوبش ساقط است. بنابراین اگر توانایی عمل به نذر را ندارید و نذرتان هم مقید بوده که در خانه



باشد و الان هم در خانه نمی‌توانید به آن عمل کنید دیگر واجب نیست. اما اگر نذر مطلق بوده و قبلا در خانه این مراسم را برگزار می‌کردید و الان اگر جای دیگر بتوانید مراسم را برپا کنید عمل به نذر واجب است. بنابراین خلاصه پاسخ سوال این شد که اگر کسی نذری کرده که با شرایط صحیح بوده و بر او واجب شده و الان دیگر توانایی عمل به آن نذر را ندارد یا از نظر مالی یا از نظر توانایی بدنی یا از جهات دیگر، الان عمل به نذر ساقط است و دیگر واجب نیست.

## **آیا تغییر نذر از محلی به محل دیگر یا از نوعی به نوع دیگر به ضرورت آیا جایز است؟ مثلا نذر داشته به عزاداران شربت بدهد و حالا چون هوا سرد شده حالا شیر گرم بدهد.**

اگر نذر با شرایط شرعی باشد که از جمله آنها خواندن صیغه نذر است که در نذر حتما باید صیغه خوانده شود، این جمله باید گفته شود یا به صورت عربی که "لله علی" که چنین کاری انجام دهم، یا به زبان فارسی مثلا گفته شود "برای خداست به عهده من" که چنین کاری را انجام دهم - حالا ممکن است شرطی هم داشته باشد که اگر بیمارم خوب شد، صاحب خانه شدم اگر مثلا در فلان آزمون موفق شدن و امثال اینها - که اگر شرط محقق شده عمل به نذر واجب می‌شود. اگر نذر واجب شد دیگر تغییر در آن ممکن نیست. اگر عمل به آن نذر موضوع دیگر ندارد، یعنی مثلا نذر کرده بوده شربت بدهد دیگر هوا سرد است و عمل به آن نذر واجب نیست. اما اگر به جایش شیر گرم داد به مردم و عزاداران اشکال دارد؟ نه اشکال ندارد. ثواب آن را هم میبرد اما از نظر حکم شرعی که آیا واجب است یا نه؟ نظر حضرت آقا این است که اگر به هر حال موضوع منتفی شد و نمی‌شود به آن عمل کرد و در حقیقت در مورد خودش خرج نمی‌شود، عمل به آن واجب نیست. حالا اگر دلش بخواهد ثوابی ببرد اشکالی ندارد، مثلا به جای شربت شیر گرم به عزاداران بدهد.

## **یک مداح باید چگونه باشد و چگونه رفتار کند؟**

خب ظاهرا از اوصاف نفسانی او نمی‌پرسند و از سایر اعمال عبادی او هم سوال نشده است. از سوال فهمیده می‌شود در خصوص کار مداحی است. در خصوص یکی از سوال‌ها ما اشاره کردیم آنچه که در منبرها گفته می‌شود به عنوان موعظه مردم یا نقل تاریخ عاشورا و امثال اینها یا ذکر مصیبت. اولاً باید دروغ نباشد، ثانياً غلو نسبت به معصومین علیهم‌السلام نباشد، یعنی زیاده از حد. مقام آنها خیلی بالاست اما به هر حال در مقام عصمت و امامت، یا پیامبر صلی‌الله‌علیه‌آله‌وسلم، در مقام نبوت هستند، دیگر بالاتر از آن نیست، دیگر خودشان نهی فرمودند که نسبت به ما غلو نداشته باشید، زیاده‌روی نداشته باشید. همچنین مطالب خلاف و حرام که خدای ناکرده مثل غیبت دیگران، تنقیص مومن، تحقیر مومن، و مطالبی که در شان معصومین علیهم‌السلام نیست، مطالبی که در شان مومنین نیست چنین مطالبی را نباید بگویند. الفاظ زشت و رکیک اینها را نباید بگویند در مداحی‌ها و در مطالبی که ارائه می‌شود. و همچنین از آن طرف ممکن است در مداحی‌ها مطالب بدی نباشد، اما به گونه‌ای ارائه شود که دشمنان از آن سواستفاده کنند علیه مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام یا پیروان مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام، آن هم باید مراعات شود. ضمن اینکه آن مداح باید کارش خالصا و لله باشد، یعنی برای خدا باشد به دور از ریا و خودنمایی. حالا ممکن است مزدی هم بدهند مزدی هم بگیرد، اما برای مزد نباشد. به هر حال برای اینکه اجر و ثواب عزاداری را ببرند. همچنین مداحی آموزنده باشد. من یاد دارم در جایی حضور داشتم که حضرت آقا به دو نفر از مداحان معروف کشور که در دو جلسه جداگانه هم بودند بعد از مراسمی که داشتند در حضور آقا و مجلس عزایی که آقا برپا می‌کنند، بعد از اینکه خدمت آقا رسیدند من از نزدیک می‌شنیدم که حضرت آقا فرمودند این مداحی شما باید منبر آموزنده باشد. بعد توصیه کردند قصیده‌هایی را بگردید پیدا کنید و یادم هست از دیوان صائب هم نام بردند که فرمودند در دیوان صائب هست از این قصیده‌های پرمغز و پرمحتوا می‌توانید استفاده کنید و مداحی شما باید یک منبر آموزنده باشد که مخاطبان شما مطلب یاد بگیرند و بر معرفت‌شان افزوده شود. مطالب تاریخی مربوط به ائمه اطهار علیهم‌السلام، مصائبی که بر آنها وارد شده است، جنایاتی که دشمنان آنها مرتکب شده‌اند، اینها در مداحی باشد انشالله.



## آیا گرفتن پول برای روضه خوانی اشکال دارد؟

هر چند تعیین نرخ برای این کارها مناسب نیست، شایسته نیست. اما حالا بنده خدا منبری رفته مثلا یا مداحی داشته، مزدی میدهند، وجهی می‌دهند پاکتی می‌دهند، گرفتن آنها اشکالی ندارد و پیشتر هم ما گفتیم که به هر حال مجالسی که برای عزای معصومین علیهم‌السلام و اباعبدالله حسین علیه‌السلام برپا می‌شود چه سخنران و چه روضه‌خوان یا به اصطلاح مداح، غرض اصلی‌اش این چیزها نباید باشد تا آن اجر و ثواب عزاداری اباعبدالله علیه‌السلام - که به تعبیر حضرت آقا و امام راحل از افضل قربات است و آدم‌ساز است - انشاءالله محفوظ بماند و بهره مند باشند.

## پرسیدند اگر منبری خلاف وحدت شیعه و تسنن صحبت کند، ما در آن مجلس چه وظیفه‌ای داریم؟

بارها این توصیه رهبر معظم انقلاب اسلامی را و در گذشته امام راحل را شنیده‌اید و یاد دارید که چقدر تاکید داشتند بر وحدت مسلمین. چون امروزه ما دشمنان مشترکی داریم؛ استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی؛ که آنها نه فکر شیعه هستند نه سنی؛ با دیانت شما مخالف هستند. بنابراین توصیه موکد شده است و از نظر حکم شرعی هم به نظر حضرت آقا چه در سخنرانی‌ها و چه در مداحی‌ها و چه در کارهای دیگر اعمالی که امروزه موجب تفرقه بین مسلمان‌ها شود و این وحدتی که مورد نیاز مسلمین است برهم زده شود و دشمن از آن سواستفاده کند، جایز نیست و حرام است و باید از آن پرهیز شود.

## پرسیدند حکم گل مال کردن خود به عنوان عزادار جایز است؟

بعضی جاها روز عاشورا گلی بر سر یا بدن می‌مالند یا کاه بر سر می‌ریزند که نشان دهند عزادار هستند. اما اگر به حدی برسد که سخیف باشد یا زشت باشد و طرف انگشت نما شود یا اینکه دشمنان از همین اعمال علیه مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و پیروان مکتب اهل بیت علیهم‌السلام سواستفاده کنند، موجب وهن باشد حرام است. بنابراین اگر در حد ساده‌ای باشد که به آن مراتب نرسد و طرف صرفا خود را عزادار نشان دهد این اشکالی ندارد. اما اگر در حدی باشد که طرف یا انگشت نما می‌شود و زشت و سبک است یا موجب وهن باشد، این جایز نیست.

## پرسیدند اگر نامحرم صدای نوحه خوانی یا گریه یا ناله زدن زنان را بشنود اشکال دارد؟

اگر موجب جلب توجه نامحرم باشد یا مفسده‌ای بر آن مترتب باشد اشکال دارد. اما اگر در آن حد نباشد، حرام نیست به نظر حضرت آقا، اما شایسته هم نیست که صدای گریه و ناله و ضجه و عزاداری خانم‌ها را مردان نامحرم بشنوند.

## توصیه کلی به عزاداران

یک مطلبی را می‌خواهم اضافه کنم در همین برنامه‌هایی که عزاداران دارند ضمن احترام به همه آنها غالبا یکسری کارهایی که انجام میدهند از روی عزاداری است و از روی عشق به اباعبدالله علیه‌السلام است. و اگر کسانی هم جمله‌ای به آنها بگویند در جواب می‌شنوند که مجلس عزاداری اباعبدالله حسین علیه‌السلام از روی عشق است نه فقه؛ یعنی اینها فراتر می‌روند و می‌گویند این احکام فقهی، این باید و نبایدهای دینی، آنجا جاری نیست. گرچه ما قبول داریم که خیلی مقام عزادار بالا است و عزاداری هم به تعبیر حضرت آقا از افضل قربات است و این سنت دیرینه عزاداری با همان روش متداول و سنتی که وجود داشته و به دور از خرافات و کارهای ناشایست، باید محفوظ بماند. اما انسانی که می‌خواهد با عزاداری اجر و ثواب ببرد، اول باید بداند که احکام فقهی تعطیل‌بردار نیست. چگونه خود اباعبدالله علیه‌السلام ظهر عاشورا در محاصره دشمن زیر تیرباران دشمن، نماز را اول وقت خواندند و آن هم به جماعت خواندند. یعنی دارند به ما نشان می‌دهند که این باید و نبایدها و این تکالیف شرعی تعطیل‌بردار نیست حتی در سخت‌ترین وضعیت. تا آخرین لحظات توصیه‌های‌شان این بود که خانم‌ها از خیمه‌ها

بیرون نیایند و حتی دشمن این را فهمیده بود که آن حمله به خیام است که اباعبدالله علیه السلام را از پا در می آورد. یعنی آنجا دیگر نمی تواند تحمل کند. یعنی مسائل محرم و نامحرم. بنابراین این حرفی که از روی عشق است و فقه جاری نیست، کاملا باطل است و احکام فقهی همه جا جاری است در همه وضعیتها. باید توجه شود مراعات شود که خدای ناکرده عزاداری سبب انجام کارهای حرام مثل اختلاط محرم و نامحرم نباشد، حقوق مردم تضییع نشود و موجب اذیت و آزار عمومی نباشد. به علاوه ترک واجب نباشد، نماز ترک نشود، نماز صبح قضا نشود. نکته پایانی این است معمولا عزاداران در مجلس عزا شرکت می کنند و نوحه می خوانند، سینه می زنند زنجیر می زنند برای چه؟ برای اینکه ثواب ببرند. اگر یک عملی را ما شبهه داشتیم یعنی معلوم نبود ثواب دارد یا ندارد آدم عاقل چکار می کند؟ آن موردی را که شبهه دارد کنار می گذارد می رود سراغ کاری که قطعا ثواب دارد. بنابراین در عزاداری های تان به طور کلی توصیه مراجع معظم تقلید، توصیه حضرت آقا مقام معظم رهبری را بشنوید و از کارهای سبک و مبتذل و از کارهایی که موجب وهن مذهب است، کارهایی که دشمنان از آن سواستفاده می کنند اعمالی که موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمانان می شود پرهیز کنید و عزاداری وزین و سنگینی که در شان خودتان و در شان آن بزرگواران اباعبدالله علیه السلام و ائمه اطهار علیهم السلام است بپردازید و مطمئن باشید که اجر و ثواب می برید. و از کارهایی که قطعا حرام است و کارهایی که شبهه دارد یعنی یا شبهه حرمت دارد یا شبهه اینکه اصلا ثواب دارد یا نه انشاء الله در عزاداری ها بپرهیزید. از خدا می خواهیم به همه ما توفیق عزاداری بامعرفت را عنایت بفرماید.